

Інформаційно-аналітичні матеріали
до круглого столу на тему: «Чи готова Україна до зміни клімату: роль
парламенту»

Проблема зміни клімату та її наслідки є однією з головних проблем розвитку світового співтовариства, яка зачіпає не тільки наукові, але й економічні та соціальні аспекти його розвитку. За даними експертів, представленими на всесвітньому економічному форумі в Давосі у січні 2017 року, зміни клімату потрапили до трійки тенденцій, що визначають глобальний розвиток і можуть посилити глобальні ризики. Вони створюють серйозні загрози та виклики для сталого розвитку суспільства, спричинені підвищенням ризиків для здоров'я та життєдіяльності населення, природних екосистем, секторів економіки і потребують детального дослідження та розробки заходів по адаптації.

Підвищення середньої глобальної температури повітря призвело до значної зміни клімату в багатьох регіонах світу, у тому числі в Україні, що впливає на всі сфери діяльності людини. Одним із наслідків зміни клімату є більш частий прояв стихійних гідрометеорологічних явищ – катастрофічних паводків, штормів, посух тощо.

Визнанням світового значення проблеми антропогенних змін клімату є те, що 155 країн (у тому числі Україна) підписали в 1992 році Рамкову конвенцію ООН про зміну клімату, яка була підготовлена відповідно до резолюцій Генеральної Асамблеї ООН про охорону глобального клімату в інтересах теперішнього та майбутніх поколінь людства. Головна мета конвенції – розроблення стратегії захисту та збереження кліматичної системи, досягнення стабілізації концентрації парникових газів в атмосфері на такому рівні, який би не спричиняв небезпечного антропогенного впливу на клімат. Україна є стороною Рамкової конвенції ООН про зміну клімату відповідно до Закону України від 29 жовтня 1996 р. № 435/96-ВР «Про ратифікацію Рамкової Конвенції ООН про зміну клімату». Відповідно до статті 4 Рамкової Конвенції ООН про зміну клімату сторони Конвенції мають забезпечувати систематичні спостереження за даними, пов'язаними з кліматичною системою, співпрацювати у питаннях повного, відкритого і оперативного обміну відповідною науковою, технологічною, технічною, соціально-економічною і юридичною інформацією, пов'язаною з кліматичною системою та зміною клімату, а також з економічними і соціальними наслідками різних стратегій реагування.

В Україні основним джерелом отримання інформації про клімат, його природні коливання та антропогенні зміни є дані системи гідрометеорологічних спостережень та базової мережі спостережень за забрудненням навколишнього природного середовища Державної служби України з надзвичайних ситуацій,

за допомогою яких ведуться спостереження за метеорологічними та гідрологічними процесами, рівнем забруднення повітря, поверхневих та морських вод.

У гідрометеорологічних організаціях ДСНС функціонують відповідні служби, що займаються збором, обробкою, аналізом та зберіганням даних гідрометеорологічних спостережень, забезпеченням органів державної влади і місцевого самоврядування, Збройних Сил, підприємств, установ, організацій та населення України гідрометеорологічною інформацією та прогнозами.

У провідних країнах світу вже декілька десятиліть проводяться оцінки поточних та очікуваних у майбутньому змін клімату – глобального та регіонального (окремі країни та їх області), а також розробляються заходи з адаптації до змін та пом'якшення впливу на клімат. В Українському гідрометеорологічному інституті ДСНС та НАНУ (далі – УкрГМП) на постійній основі проводяться кліматичні дослідження, аналізуються та узагальнюються дані регулярних гідрометеорологічних спостережень, даються оцінки поточних змін кліматичних характеристик та будуються прогнози на майбутнє.

За результатами досліджень науковців УкрГМП, основні тенденції прогнозованих кліматичних умов у ХХІ ст. є наступними. На кінець сторіччя у західному та південному регіонах ймовірно буде відсутній кліматичний зимовий сезон, оскільки у зимові місяці отримаємо середні значення температури вищі за 0°C. В той же час для центрального, східного та південного регіонів на кінець сторіччя прогноуються середньомісячні температури вищі за 25°C для літа. За отриманими значеннями очевидно, що зміна кліматичних умов у майбутньому суттєво впливатиме на тривалість кліматичних сезонів в Україні.

Щодо режиму зволоження, в усі розглянуті періоди прогноується як збільшення так і зменшення по території середньомісячних та сезонних сум опадів. В найближчий період 2011-2030 рр. опади зменшуватимуться максимально до 20% в центральному, північному та південному регіонах влітку та восени, а також зростатимуть максимально до 42% на заході, півночі та сході взимку та навесні. До середини сторіччя (2031-2050 рр.) опади ймовірно зменшуватимуться максимально до 30% в центральному, південному та східному регіонах влітку та зростатимуть максимально до 50% у західному, північному, східному регіонах і у східній частині південного регіону взимку та навесні. На кінець сторіччя 2081-2100 рр. опади зменшуватимуться максимально до 40% в південному, центральному та східному регіонах влітку та збільшуватимуться понад 40% до 50% на заході та півночі в зимовий та весняний сезони.

Результати кліматичних досліджень, які стисло наведені вище, потребують деталізації та уточнення, особливо з врахуванням останніх досягнень світової науки та в галузі розроблення сценаріїв глобальної зміни клімату та кліматичних моделей. Крім того вважаємо, недостатньо опрацьованою є проблема впливу регіональних кліматичних змін в Україні на окремі, найбільш кліматовразливі, галузі економіки, а також на навколишнє природне середовище, включаючи водні ресурси, біорізноманіття, та інше.

Успішний розвиток кліматології, ефективне кліматичне обслуговування в Україні та імплементація положень Паризької угоди потребують формування цілісної і послідовної державної політики у сфері зміни клімату, якій сприятиме схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 7 грудня 2016 р. № 932-р Концепція реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року. Наступним кроком має стати затвердження Кліматичної доктрини України та розробка нової Кліматичної програми, що включала б скоординований план наукових досліджень погоди та клімату, який передбачає наукове забезпечення кліматичної політики України, створення українського сегменту глобального рамкового кліматичного обслуговування, прогнозування загроз національній безпеці, ефективні рекомендації щодо:

оцінки можливих соціально-економічних та екологічних наслідків зміни регіонального клімату в Україні та рекомендації з адаптації галузей економіки країни і населення до нових кліматичних умов;

раціонального використання та охорони природних ресурсів України, які залежать від кліматичних умов;

зменшення збитків від несприятливих і стихійних гідрометеорологічних явищ, зумовлених регіональними кліматичними коливаннями і змінами в Україні.
